

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФАКУЛТЕТ ПО КЛАСИЧЕСКИ И НОВИ ФИЛОЛОГИИ

КАТЕДРА „АНГЛИЦИСТИКА И АМЕРИКАНИСТИКА“

Надежда Павлова Тодорова

АБСОЛЮТНАТА КОНСТРУКЦИЯ В АНГЛИЙСКИЯ

ЕЗИК И НЕЙНОТО ПРЕДСТАВЯНЕ

НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

СЪПОСТАВИТЕЛНО СИНХРОННО ИЗСЛЕДВАНЕ

АВТОРЕФЕРАТ

НА ДИСЕРТАЦИЯ

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

в научна област: 2. Хуманитарни науки

професионално направление: 2.1. Филология: Германски езици –

Синтаксис на съвременния английски език

Научен ръководител: доц. д-р Цветомира Венкова

София, 2017 г.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита на заседание на разширен научен съвет към катедра „Англицистика и американистика“ при Факултета по класически и нови филологии на СУ „Св. Климент Охридски“ на 31.01.2017 г.

Състав на научното жури:

1. Доц. д-р Александра Багашева
2. Доц. д-р Цветомира Венкова
3. Проф. д.п.н. Лиляна Грозданова
4. Доц. д-р Христо Стаменов
5. Доц. д-р Иван Г. Илиев

Публичната защита на дисертацията ще се състои на
от часа в Заседателна зала 2 на СУ „Св. Климент Охридски“.

Автор: Надежда Павлова Тодорова

Заглавие: АБСОЛЮТНАТА КОНСТРУКЦИЯ В АНГЛИЙСКИЯ
ЕЗИК И НЕЙНОТО ПРЕДСТАВЯНЕ НА БЪЛГАРСКИ
ЕЗИК

София, 2017

Настоящата дисертация представлява първото английско-българско съпоставително изследване, посветено на английската абсолютна конструкция (АК) и начините на нейното представяне на български език в синхронен план.

Изборът на тази тема е обусловен от няколко фактора.

От една страна, се наблюдава липсата на пълна и систематизирана информация за английската АК, което донякъде обяснява защо в двата изследвани езика АК е или недостатъчно позната, или недобре разбираана.

Наблюденията върху употребата на АК показват, че носителите на езика не използват тази конструкция много често в речта си, а изучаващите английски я смятат за много сложна и инстинктивно избягват употребата ѝ.

Българите също се затрудняват да използват правилно АК както в разговорната, така и в писмената реч, защото в английския език тези конструкции имат специфичен синтактичен строеж, който не е типичен за българския.

Всичко това може да обясни наличието на сравнително малко примери на АК в разговорния английски език. От друга страна, в писмените текстове се наблюдава изобилие на АК. Авторите обичат кратката форма и високата експресивност на различните видове АК, което ги прави мощно функционално синтактично средство с много голяма честота на употреба в съвременния английски език (вж. Грънчаров 2010: 359-361).

И тъй като се оказва, че до момента не е правено цялостно синтактично изследване на АК в междуезиков английско-

български синхронен план, реших, че то би имало не само чисто теоретична, но и голяма практическа полза. Или ако перифразирам Джеймс (1980: 62), целта на повечето съпоставителни изследвания в крайна сметка винаги включва тези два аспекта.

Предмет на изследване на настоящата дисертация е английската АК в следните ѝ две разновидности: **глаголни** и **безглаголни**. Първият тип е със структура **NP + VP**, където единствените възможни глаголни форми на глаголната фраза *VP* са неличните: сегашно *-ing* (1) и минало *-ed* (2) причастие на глагола, както и инфинитивът на глагола *to-infinitive* (3). Структурата на втория тип АК е **NP + XP**, където *XP* означава която и да фраза, различна от *VP*, т.е. именната *NP* (4), предложната *PP* (5), прилагателната *AP* (6) и адвербиалната *AdvP* (7).

- (1) Scott glared at them, *his jaw **clenching***. (NS, 50)
- (2) He walked on with his firm, rapid pace, *his head **bowed a little***. (EJ, 63)
- (3) *With the moonlight **to guide** you*, feel the joy of being alive. (MOR)
- (4) "You don't even know him," Ronnie said, *her voice **a mixture of wonder and surprise***. (NS, 180)
- (5) There he would stand, *his arm **around the fat pole***, staring and wondering. (HL, 8)
- (6) Jess leans forward, *her face **all warm and sisterly***. (SK, 58)

- (7) The moment she was out of sight Francis came out *head up* and grinning. (HL, 84)

И глаголните, и безглаголните АК могат да бъдат разширени с *with* (8), *without* (9), *what with* (10) или *and* (11).

- (8) She designed the stunning 'his' and 'hers' nurseries herself, *with no expense spared*. (SK, 360)

- (9) It got satellite lock in just over two minutes *without the A-GPS on*, which isn't too bad at all. (HTC, 22)

- (10) And *what with Leo home for a part of the holidays*, life had been wonderful. (BNC: FNT 187)

- (11) They left without a word, *and he so sensitive*. (Kortmann 1991: 203)

От изброените четири случая *with* и *without* са най-често срещаните аугментори на АК в съвременния книжовен английски език. Затова настоящото синхронно съпоставително изследване е фокусирано върху неразширените глаголни и безглаголни АК и върху разширените с *with* и *without* такива. Другите два вида аугментирани АК се разглеждат като етап от развитието и употребата на тази конструкция в английския и като свидетелство за нейното многообразие.

Формулирани са две основни **изследователски цели**:

1) Главната цел на дисертацията е да се установят, анализират и опишат българските ФЕ на английската АК.

2) Другата основна цел е английската АК да се представи възможно най-изчерпателно и да се направи подробна класификация на видовете АК в съвременния английски език.

За да се постигнат така поставените цели, трябва да бъдат изпълнени следните **задачи**:

- Да се анализират и систематизират характерните черти на английската АК, които я отличават от други подобни конструкции.
- Да се разработи подробна класификация на АК според набор от различни формални и функционални критерии.
- Да се направи честотен профил на видовете АК в съвременния английски език въз основа на тяхната употреба в различните стилове.
- Да се състави и анализира собствен корпус с примери (английски и английско-български), с цел да се наблюдават и опишат начините на представяне на английската АК на български език.
- Да се систематизират начините на представяне на АК на български, установени при анализа на примерите от преводния корпус.
- Да се установи доминантният български ФЕ на английската АК според резултатите от анализа на примерите от английско-българския корпус.

Най-важните въпроси, поставени в дисертацията, са свързани с основните цели на изследването и могат да бъдат формулирани по следния начин:

- Кои са характерните черти на английската АК, които я различават от други подобни конструкции?
- Кои видове АК имат най-ниска и най-висока честота на употреба в езика?
- Какво е разпределението на АК сред различните видове дискурс и наистина ли те преобладават в официалния език, както твърдят лингвистите?
- Има ли *абсолютна конструкция* в българския?
- Как се превежда английската АК на български език?
- Има ли доминантен ФЕ на английската АК в българския и кой е той?

Изходните ми хипотези са свързани с превода на АК на български и междуезиковите разлики в тази връзка, а именно:

А) Един от най-големите проблеми при превода очаквам да бъде семантичната неопределеност на английската АК, т.е. фактът, че нейното значение може да бъде интерпретирано по различен начин във всеки отделен случай, в зависимост от семантичния, синтактичния, прагматичния и др. контекст, тъй като в структурата ѝ не могат да бъдат посочени точни индикатори, определящи възможните ѝ значения. Така една и съща АК може да бъде интерпретирана по различен начин в зависимост от контекста, в който е употребена. Нещо повече – в

някои случаи дори промяната на позицията ѝ в изречението може да доведе до различната ѝ интерпретация.

Б) Доминантен ФЕ на английската АК на български език очаквам да се окаже подчиненото обстоятелствено изречение, например:

(13a) The current of the river is a slight one, *the drop being not greater than eight inches in a mile.* (ACD, ch. 7)

(13b) Течението на Амазонка е бавно, *тъй като наклонът е не по-голям от осем инча на миля.* (ASh, 208)

В) Очаквам да открия структурна и семантична еквивалентност при безглаголните АК от типа *with + NP + PP* и съответната българска конструкция *с + NP + PP*, като например:

(12a) He came to the middle of the room and stood *with his hands in his pockets*, looking down at Dill. (HL, 141)

(12b) Той застана в средата на стаята *с ръце в джобовете* и погледна Дил. (TsS, 191)

В методологичен план настоящото изследване представлява корпусно основан синхронен съпоставителен анализ на английската АК и българските ѝ ФЕ в светлината на фразовата граматика (PSG). Включени са също така някои структурни, семантични, прагматични и функционални аспекти с

цел изследователската тема да бъде проучена и представена максимално подробно, прецизно и изчерпателно.

За да се постигнат поставените изследователски задачи, са приложени няколко различни научни метода.

Количественият метод се използва за обработката на корпусите с примери и съставянето на различните класификации.

Описателният подход се прилага винаги когато се извършва систематизиране на информацията, събирана и анализирана в процеса на работа.

Методът на *съпоставителен анализ* се използва, за да се установят приликите и разликите между английската АК и нейните български ФЕ, от една страна, а от друга – мястото на тази конструкция сред множеството подобни структури в английския.

Корпусният подход се прилага винаги когато е необходимо да се представят съответните данни и примери, за да се подкрепят и илюстрират резултатите от проведения анализ.

Дисертационният труд е написан на английски език със заглавие THE ABSOLUTE CONSTRUCTION IN ENGLISH AND ITS REPRESENTATION IN BULGARIAN и е в обем от 200 стандартни страници.

В основния текст са включени 10 фигури и 6 таблици.

Разработката включва увод, четири глави, заключение, списък на приносите, библиография, описание на корпуса и две приложения.

Библиографията съдържа общо 91 източника, 27 от които са на кирилица и 64 на латиница.

В първа глава „КОРПУСЪТ“ се прави подробен преглед на двата корпуса, които са съставени специално за целите на дисертацията. Първият от тях е английски корпус с примери, ексцерпирани от различни по вид писмени, говорими и хибридни съвременни източници. Вторият корпус е английско-български и примерите в него са предимно от писмени художествени източници на английски език и съответните български текстове, преведени от професионални преводачи.

Анализира се също така употребата и функционирането на различните видове АК в писмения и говоримия съвременен английски език.

В резултат на извършения анализ и наблюденията върху разпределението на АК в различните стилове е направен честотен профил на видовете АК в съвременния английски език според различни критерии. Взет е предвид броят на примерите от съответния вид, като се установяват три степени на честота на употреба: *най-висока* – повече от 50% от примерите, *по-ниска* – от 10 до 40%, *най-ниска* – по-малко от 10%. Таблица 1 по-горе илюстрира резултатите от този анализ.

КРИТЕРИИ	ЧЕСТОТА НА УПОТРЕБА			
	Най-висока (> 50%)	По-ниска (10-40%)	Най-ниска (<10%)	
Структура	<i>глаголни</i>	<i>V-ing</i>	<i>V-ed</i>	<i>V to-infinitive</i>
	<i>безглаголни</i>	- PP	- AP - AdvP	- NP
Функция	обстоятелствено пояснение към изречението	обстоятелствено пояснение към глагола	пояснение към NP	
Значение	- начин - суплемент	- време - причина	- условие - отстъпка	
Позиция	крайна	начална	средна	
Аугментация	- неаугментирани - <i>with</i>	- <i>without</i>	- <i>what with</i> - <i>and</i>	
Падеж	Именителен	Дателен	---	
Прилежащо изречение	главно	подчинено	---	
Вид дискурс	художествена литература	разговорна писмена и говорима реч	спонтанна писмена реч	

Таблица 1. Честотен профил на английската АК

Втора глава „ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА“ представя обзор на различните лингвистични постановки по отношение на английската АК. Разглеждат се проблемите на терминологията и дефинирането на АК и това, което веднага прави впечатление в тази връзка, е, че различните автори използват различни наименования, за да означат тази конструкция. Някои от термините в мой превод на български език са следните: абсолютна конструкция, абсолютна структура, (допълнително) абсолютно изречение, абсолютив, абсолютен номинатив, номинативен абсолют, абсолютна причастна конструкция, абсолютно (свободно) обстоятелствено пояснение.

Освен това се наблюдава липсата на цялостна систематизирана информация за английската АК и макар и да има отделни статии, посветени на тази конструкция, те разглеждат или даден частен аспект като произхода (Холанд 1986), образуването (Грънчаров 1998), видовете (Грейди 1972), функцията (Берент 1975), регистъра (ван де Пол 2013), или някой от нейните подвидове (Грийнбаум 1973, Макколи 1983, Сакакибара 1982, Виктория 2011).

Опит да систематизира съществуващите факти по отношение на произхода, дефиницията, видовете, употребата и функцията на английската АК прави Рейшан (2003) и въпреки че и той не успява да даде пълно описание и анализ на АК, неговият труд има заслугата да събере на едно място и накратко да представи различни гледища на различни лингвисти в тази връзка.

И все пак има няколко автора, които обръщат специално внимание на АК, като я поставят в центъра на проучванията си.

Един от тях е Бернд Кортман, който определя своя труд (1991) като „най-пълното съществуващо изследване върху английските свободни адюнкти и абсолюти“ (Кортман 1991: v). В него авторът представя систематичен и добре обоснован анализ на тези конструкции от гледна точка на тяхната структура, семантика и прагматика, като акцентира на тяхната интерпретация и факторите, оказващи влияние върху нея.

Грегори Стъмп написва първата монография (1985), посветена на АК, чиято цел е да изследва тяхната семантика и точно семантичната разнородност на тези конструкции.

Друг лингвист, чийто труд (2010) също заслужава внимание, е Михаил Грънчаров. Независимо от това, че неговото изследване не е посветено само на АК, то предоставя подробна информация за употребата на тази конструкция като синтактично средство на функционалната изреченска перспектива през трите етапа на развитие на съвременния английски език. Това, което е съществено за настоящото изследване, е наблюдението на Грънчаров (2010: 341-344) върху по-голямата употреба на АК в съвременния английски, в сравнение с по-ранните етапи от развитието на езика. Този извод подкрепя моите наблюдения върху функционирането на АК в съвременния английски език: установява се тенденция към засилване на честотата на употреба на различните видове АК и в четирите анализирани типа дискурс. В неофициалната писмена и устна реч все повече се срещат примери с АК, наблюдавани в различни онлайн публикации в уебстраници, лични блогове, коментари в социални мрежи, видеа и др.

През 2013 година са издадени две книги върху АК. Първата е *Big Events, Small Clauses. The Grammar of Elaboration* под редакцията на Катрин Фабрициус-Хансен и Даг Хауг. Тя разглежда специфични синтактични конструкции (една от които е АК), наблюдавани в седем индоевропейски езика – английски, немски, норвежки, френски, руски, латински и старогръцки.

Другата е *Absolute Constructions in Early Indo-European*, в която авторката Антония Рупел прави диахронно изследване на АК и свързаните с нея конструкции в гръцки, латински и

санскрит, като подчертава и обяснява разликите в употребата на АК в различните езици.

Най-скорошното изследване, посветено на АК, е трудът на Хе и Янг (2015) *Absolute Clauses in English from the Systemic Functional Perspective. A Corpus-Based Study*, представен от авторите си като първия опит за изучаването на АК в светлината на системната функционална граматика, с фокус върху семантичната неопределеност, стилистичните характеристики и диахронната употреба на английските АК.

Що се отнася до английско-българските съпоставителни изследвания, до момента не е проведено такова изследване, което да е посветено единствено на АК. Има обаче няколко български лингвисти, които подлагат на съпоставителен английско-български анализ или даден вид АК (Пенакова 1987), или по-общия случай на обособени второстепенни части на изречението, каквато е самата АК (Грънчаров 1995, Молхова и др. 1965).

В последната четвърта част на втора глава английската АК се разглежда през призмата на няколко граматически модела – нексус граматиката, трансформационната граматика, фразовата граматика и функционалната граматика.

В трета глава „АБСОЛЮТНАТА КОНСТРУКЦИЯ В АНГЛИЙСКИЯ ЕЗИК“ се прави подробен анализ на същността, структурата и характерните черти на английската АК, като се отделя специално внимание на мястото ѝ сред други подобни структури и критериите за разграничаването ѝ от тях.

Абсолютната конструкция представлява обособена второстепенна част на изречението, вид нексус конструкция¹ със свои специфични характерни белези, отличаващи я от другите видове сходни конструкции.

По определение АК е „част от изречението, семантично и интонационно свързана с него, но без каквато и да е ясно изразена синтактична свързаност“ (Траск 1999: 2, мой превод).

(14) *The two women, [their business completed], retired to the bar.* (Траск 1999: 2)

(15) *Blaze shrugged, [her expression mischievous], and Ronnie smiled.* (NS, 65)

(16) *Danny is leaning back, [his eyes alight].* (SK, 216)

Тази дефиниция обаче сама по себе си не е достатъчна, за да покаже природата и спецификата на лингвистичния феномен, означаван с термина *абсолютна конструкция*.

Защо АК се нарича *абсолютна*? Терминът произлиза от латинското *absolutus*, което в буквален превод означава *свободен, несвързан*. Английската АК е синтактична калка от латинската конструкция *ablativus absolutus*, „която се състои от име в аблатив

¹ „Нексус конструкциите (или неличните и безглаголните подчинени изречения) могат да бъдат организирани около която и да е нелична форма на глагола или могат изобщо да нямат глагол, като в този случай само подразбиращата се подложно-сказуемна връзка между компонентите на конструкцията показва, че става въпрос за нексус. [...] Нексус конструкциите [...] могат да изпълняват различни синтактични функции в изречението, към което се отнасят, и могат да бъдат използвани с или без техен собствен подлог.“ (Грънчаров 2009: 49)

и минало страдателно причастие (рядко сегашно деятелно), съгласувано с името по род, число и падеж“ (Георгиева 1992: 193).

(17a) **Latin:** *His rebus cognitis a captivis perfugisque Caesar praemisso equitatu confestim legiones subsequi iussit.*

(17b) **English:** *These things being discovered from [some] prisoners and deserters, Caesar, sending forward the cavalry, ordered the legions to follow them immediately. (GLOSBE 2016)*

Според Куърк и др. такива конструкции се наричат абсолютни, защото “синтактично не са ясно и категорично свързани с главното изречение” (1985: 1120, мой превод). Тази липса на ясна синтактична свързаност има следните проявления.

i) В повечето случаи между АК и главното изречение, към което тя се отнася, няма съюзи или други свързващи думи, а се наблюдава пунктуационното (със запетаи, тирета и др.) и интонационното (чрез паузи | | и специален интонационен контур) ѝ отделяне в писмения и говоримия език.

(18) Slip your padded lining piece into your cover, | | *right sides together* | | – your padded piece will be right side out and your cover will be wrong side out. (MM)

ii) АК наподобява изречение заради специфичната ѝ структура, състояща се от подлог и нелична глаголна форма или неглаголен предикативен елемент (19a), (19b). Но въпреки

бинарната ѝ структура, тя не може да бъде определена като изречение, защото при нея отсъства подложно-сказуемна структура: глаголната форма не е лична и между първия и втория член на конструкцията не съществува съгласуване на лице и число (19с), а при безглаголните АК изобщо отсъства каквато и да е глаголна форма (19d).

(19a) The current of the river is a slight one, *the drop being not greater than eight inches in a mile.* (ACD, ch. 6)

(19b) **Срвн.** *The drop **is** not greater than eight inches in a mile.*

*The drop **being** not greater than eight inches in a mile...*

(19c) *The drop **being** not greater than eight inches in a mile...*

(19d) *The drop not greater than eight inches in a mile...*

iii) Граматическата независимост на АК се определя и от факта, че тя не е част от главната предикация на изречението. Тъй като АК е или безглаголна, или с нелична глаголна форма, тя е немаркирана откъм време и наклонение. Например, ако вземем изречението (20a) и сменим граматичното време на глагола в главното изречение, това няма да се отрази на формата на АК. Примерите в (20b) и (20c) илюстрират как промяната на граматичното време в изречението с АК оказва влияние и налага промяна на времето в следващото подчинено изречение, но по никакъв начин не се отразява на самата АК..

- (20a) To-day she **sat** in the wooden rocking-chair *with the Swedish Bible open on her knees*, but she **was not reading**. (WC, 46)
- (20b) To-day she **is sitting** in the wooden rocking-chair *with the Swedish Bible open on her knees*, but she **is not reading**.
- (20c) To-day she **will be sitting** in the wooden rocking-chair *with the Swedish Bible open on her knees*, but she **will not be reading**.

iv) Синтактичната функция, която АК изпълнява в изречението, също е маркер за нейната независимост и обособеност. АК играе ролята на незадължително обстоятелствено пояснение, т.е. на елемент, който „може да бъде прибавен или премахнат от изречението, без това да се отрази на структурата и значението на останалата част от изречението“ (Куърк и др. 1985: 730, мой превод). И тъй като нямат експлицитни маркери, които да индикират обстоятелствените отношения, АК се определят като „синтактично и семантично автономни конструкции“ (Кортман 1991: 113, мой превод).

- (21) That there is nothing so important as this wine and this waiter – and he is busy, *with the other waiters beginning to flap around us like birds*, and he doesn't mind in the least. (AJ, 290)

Липсата на стандартни подчинителни съюзи (*когато, където, както...*), които недвусмислено да покажат адвербиалната връзка, подчертава семантичната неопределеност на АК. Така значението на дадена конструкция в изречението се определя поотделно за всеки конкретен случай.

v) Мястото на АК в изречението е още един показател за нейната обособеност. Без значение дали е в начална (22), средна (23) или крайна позиция (24), АК се възприема като допълнителен елемент, което често се сигнализира чрез пунктуацията и интонацията.

(22) *A very faint smile on her lips, she went on down the stairs. (ACr, 23)*

(23) *Old Ivar, his white head bare, stood holding the horses. (WC, 85)*

(24) *'What are you so mad about?' I want to ask him, my voice miles away and drowned out by the crowd. (A), 214)*

Така например в (23) АК *his white head bare* разкъсва структурата на изречението и стои между подлога и сказуемото, като образува отделна информационно и интонационна единица.

Трябва да се отбележи също, че АК е винаги стилистично маркирана и се среща много по-често в писмената, отколкото в разговорната реч. Заради високата експресивност и стегнатата ѝ форма тя е широко използвана предимно в художествената

литература, която се оказва най-богатият източник на примери с АК от всякакъв вид.

В трета част на трета глава се прави съпоставка между английската АК и други подобни конструкции, каквито са например някои нелични и безглаголни изречения. Установени са следните три основни критерия за тяхното разграничаване.

1) Бинарна структура

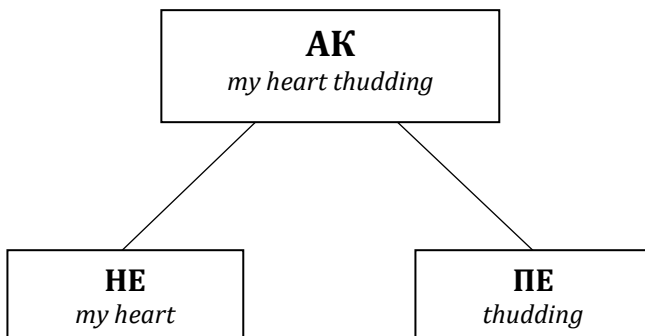
Първият критерий за определяне на дадена конструкция като абсолютна е нейната структура.

АК е съставена от два елемента – номинативен и предикативен. Номинативният елемент (НЕ) обикновено е представен от именна фраза (NP), която изпълнява ролята на ясно изразен подлог на АК.

(25) Luke walks off walks off with the two men, and I stare after them, *my heart thudding*. (SK, 171)

АК в (25) е *my heart thudding*. Тя има бинарна структура, която е представена графично на Фигура 1.

Номинативният елемент и подлог на АК е именната фраза *my heart*. Предикативният елемент (ПЕ) тук е изразен с нелична глаголна форма – сегашното причастие *thudding*.

Фигура 1. Структура на АК

2) Ясно изразен собствен подлог

Задължително условие дадена конструкция да бъде определена като абсолютна е тя да има ясно изразен подлог, различен от този на главното изречение, към което принадлежи. Обикновено подлогът на АК се изразява с NP – съществително име или местоимение, които могат да бъдат или да не бъдат разширени с една или повече второстепенни части.

Анализът на изречението в (25) по-горе показва, че в състава му влизат две лични – (25a) и (25b) – и едно нелично изречение (25c), като всяко от тях има свой собствен ясно изразен подлог, различен от другите.

(25a) **Luke** walks off with the two men

(25b) **I** stare after them

(25c) ***my heart*** *thudding*

3) Адвербиална функция

Третият съществен критерий за определянето на дадена конструкция като абсолютна, но само ако са налице първите две условия, е нейната адвербиална синтактична функция в изречението. Най-често срещаното адвербиално значение на АК е това за начин (26) и то преобладава над по-рядко изразяваните времеви (27) и причинно-следствени (28) отношения. Примерите с АК, изразяващи други значения като условие (29) или отстъпка (30), са с най-ниска честотност в езика.

- (26) Judith sits in the waiting room *with her arms folded* and she looks really tense. (AJ, 52)
- (27) *The job finished*, we went home. (Грънчаров 2009: 49)
- (28) *With this thought in mind*, I made perhaps one step per minute. (HL, 52)
- (29) *Anna coming to the party*, I may consider going, too.
- (30) *With all the food provided for them*, they were starving.

В таблицата по-долу са представени съпоставените в изследването конструкции и отношението им спрямо дадените критерии.

Разграничени са два основни фактора, които трябва да бъдат взети под внимание при определянето на дадена конструкция като абсолютна – *структурен* (бинарна структура, ясно изразен собствен подлог) и *функционален* (адвербиална функция в изречението).

Разглежданите в дисертацията конструкции могат да бъдат класифицирани в две групи според тези два фактора. „Първата група удовлетворява двата структурни критерия и нарушава функционалното правило, а втората група отговаря на функционалния критерий, но не и на двете структурни изисквания. По-голямата част от анализираниите конструкции принадлежат към ‘структурната’ група, докато само два типа структури – свободните причастни конструкции и свободните адюнкти – спадат към ‘функционалната’ група“ (Тодорова 2012: 8). АК е единствената, която отговаря и на трите задължителни условия.

КОНСТРУКЦИИ	КРИТЕРИИ		
	СТРУКТУРЕН		ФУНКЦИОНАЛЕН
	БИНАРНА СТРУКТУРА (НЕ + ПЕ)	ЯСНО ИЗРАЗЕН СОБСТВЕН ПОДЛОГ	АДВЕРБИАЛНА ФУНКЦИЯ В ИЗРЕЧЕНИЕТО
ЕЛИПТИЧНИ ИЗРЕЧЕНИЯ	+	+	–
WITH-КОНСТРУКЦИИ КАТО МОДИФИКАТОРИ В ИМЕННИ ФРАЗИ	+	+	–
СВОБОДНИ ПРИЧАСТНИ КОНСТРУКЦИИ (<i>DANGLING MODIFIERS</i>)	–	–	+
СВОБОДНИ АДЮНКТИ (<i>FREE ADJUNCTS</i>)	–	–	+
НИБК С НОМИНАЛНА ФУНКЦИЯ	+	+	–
НИБК КАТО ДИСЛОЦИРАНИ КОНСТИТУЕНТИ	+	+	–
НИБК В ЕКЗИСТЕНЦИАЛНИ ИЗРЕЧЕНИЯ С <i>THERE</i>	+	+	–
АБСОЛЮТНА КОНСТРУКЦИЯ	+	+	+

Таблица 2. АК в сравнение с други подобни конструкции

Последната част на тази глава е посветена на подробната класификация на различните видове АК, функциониращи в съвременния английски език. Взети са предвид следните критерии: структура, функция, значение и поведение в модален контекст.

Четвърта глава „БЪЛГАРСКИ ФУНКЦИОНАЛНИ ЕКВИВАЛЕНТИ НА АНГЛИЙСКАТА АБСОЛЮТНА КОНСТРУКЦИЯ“ представя резултатите от извършения съпоставителен анализ на английската АК и начините, по които тя е представена на български език. Тъй като АК няма формален аналог в българския синтаксис, единственият начин тя да се преведе на български е чрез подходящи функционални еквиваленти².

В хода на изследването са анализирани 1044 примера в двойки и са идентифицирани 12 български преводни еквивалента на седемте структурни типа английски АК, класифицирани въз основа на тяхната синтактична структура, морфологична реализация и семантична функция в изречението. Таблица 3 илюстрира разпределението на тези ФЕ сред видовете АК.

² „Функционалните еквиваленти са такива конструктивни единици на превода, езикови средства, които изпълняват в системата на контекста същите функции, както даденото или дадените средства на оригинала в системата на цялото, и в своята съвкупност придават на превода същата идейно-естетическа и емоционална функционалност, каквато има оригиналът, т.е. осигуряват предаването на инвариантна информация“ (Людсканов 1969: 113).

БЪЛГАРСКИ ФЕ	ВИДОВЕ АНГЛИЙСКИ АК според типа на предикативния елемент						
	<i>V-ing</i>	<i>V-ed</i>	<i>Vto- inf</i>	PP	AP	AdvP	NP
Самостоятелно изречение	+	+		+	+	+	
Просто изречение в състава на сложното	+	+	+	+	+	+	+
Подчинено изречение	+	+	+	+	+	+	
Елиптично изречение	+	+		+	+		
Подлог	+	+		+			
Разширена група на сказуемото		+		+			
Пряко допълнение	+	+		+	+		
Обособен предикатив		+		+			
Сказуемно определение	+	+		+	+		
Определение	+	+		+	+	+	
Обстоятелствено пояснение	+	+		+	+	+	+

Таблица 3. Разпределение на българските ФЕ сред 7-те вида английски АК

За да се установи кой е доминантният български ФЕ на английската АК, са взети предвид два критерия:

i) *количествен* – общият брой на всички примери, в които се наблюдава даден ФЕ;

ii) *качествен* – как дванадесетте ФЕ са разпределени сред седемте вида АК и по-специално, дали се наблюдава съответствие между даден ФЕ и всеки от видовете АК.

По-долу са представени систематизираните статистически данни от извършения анализ.

1. Самостоятелно изречение:

i) **47** примера – 33 прости, 5 сложни съчинени, 8 сложни съставни, 1 сложно смесено

ii) V-ing, V-ed, PP, AdvP, AP

2. Просто изречение в състава на сложното:

i) **185** примера – 143 в състава на сложно съчинено, 1 в състава на сложно съставно, 40 в състава на сложно смесено, 1 в състава на период

ii) всички видове АК

3. Подчинено изречение:

i) **38** примера – 22 обстоятелствени, 11 определителни, 5 именни допълнителни

ii) V-ing, V-ed, Vto-inf, PP, AdvP, AP

4. Елиптично изречение:

i) **7** примера

ii) V-ing, V-ed, PP, AP

5. Подлог:

i) 6 примера

ii) V-ing, V-ed, PP

6. Разширена група на сказуемото:

i) 3 примера

ii) V-ed, PP

7. Пряко допълнение:

i) 4 примера

ii) V-ing, V-ed, PP, AP

8. Обособен предикатив:

i) 2 примера

ii) V-ed, PP

9. Сказуемно определение:

i) 21 примера – 20 към подлога, 1 към допълнението

ii) V-ing, V-ed, PP, AP

10. Определение:

i) 33 примера – 18 съгласувани, 15 несъгласувани, 25 от всички са обособени

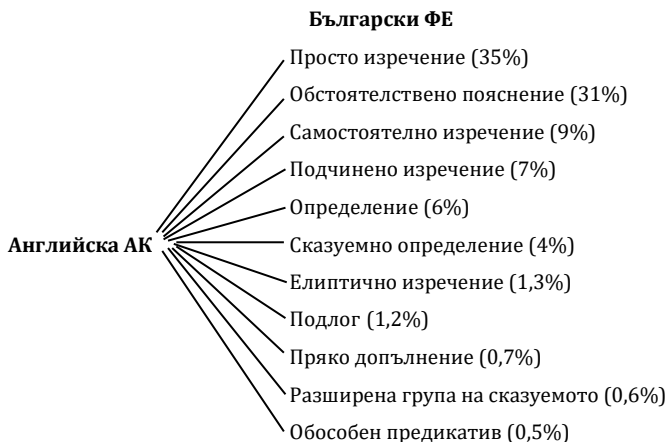
ii) V-ing, V-ed, PP, AdvP, AP

11. обстоятелствено пояснение:

i) 163 примера: 149 за начин, 6 за място, 5 за причина и 3 за време

ii) V-ing, V-ed, PP, AdvP, AP, NP

В резултат на този анализ е съставено ветрило на ФЕ, което е представено на Фигура 2.

Фигура 2. Ветрило на българските ФЕ на английската АК

Според Данчев (2001) при анализа е изключително важно да се вземе предвид не само доминантният ФЕ³, но и т.нар. *основни* и *периферни* ФЕ, които се намират непосредствено след доминантния ФЕ във ветрилото на преводните съответствия (вж. Данчев 2001: 166).

От ветрилото на българските преводни съответствия на английската АК се вижда, че има два ФЕ, чиито резултати са много близки. Това са *простото изречение в състава на сложното* с 35% и *обстоятелственото пояснение* с 31% от примерите. Следователно може да се направи изводът, че първият е доминантният, а другият е следващият по значимост български ФЕ на английската АК.

³ *Доминантният еквивалент* „е статистически най-често срещаният [...] и заема най-горната позиция във ветрилото“ (Данчев 1991: 91, мой превод).

Заклучението обобщава резултатите, постигнати при изпълнението на поставените в увода на дисертацията задачи.

Специално внимание се обръща на изразените в началото хипотези, като се подчертава, че не всички от тях се потвърждават в края. Най-голямо разминаване има при очаквания доминантен ФЕ на АК и крайния получен резултат в тази връзка. Моята хипотеза беше, че българският доминантен ФЕ на английската АК ще се окаже подчиненото обстоятелствено изречение. Както стана ясно от прегледа на четвърта глава обаче, доминантният и основният ФЕ на АК са съответно простото изречение и обстоятелственото пояснение. Подчиненото обстоятелствено изречение се нарежда на четвърто място и може да бъде определено като периферен ФЕ заедно с определението и самостоятелното изречение, но не е преводният еквивалент с най-висока честотност, както бях очаквала.

В значително по-голяма степен се потвърди втората ми хипотеза, при която очаквах да наблюдавам пълна структурна и семантична преводна еквивалентност между аугментирания с *with* безглаголни АК с предложен ПЕ като *with his hands in his pockets* и българските им съответствия като *с ръце в джобовете*. Пълна преводна еквивалентност наистина се потвърди между безглаголните АК с предложен ПЕ, но от неаугментирания *NP + PP* вид и българските им съответствия: *face to face* – *лице в лице*, *cheek to cheek* – *буза до буза*, *hand in hand* – *ръка за ръка* и др.

Последната ми хипотеза, че един от основните проблеми при превода на английската АК на български може да се окаже

нейната семантична неопределеност, беше напълно потвърдена в края на изследването.

Освен това в процеса на съпоставителен анализ беше установен още един важен проблем във връзка с английско-българския превод на АК. В голям брой от примерите се наблюдава силна междуезикова интерференция, един вид структурно калкиране, при което директно се заема структурата на английската АК и при превода ѝ на български се пълни със съответния езиков материал, без да се извършат необходимите синтактични трансформации.

(32a) *With most possessions gone and her beloved yard a shambles, she still took a lively and cordial interest in Jem's and my affairs. (HL, 73)*

(32b) *Почти цялата ѝ собственост изгоряла, любимата ѝ градина приличаше на бойно поле, а тя, въпреки това, живо се интересуваше от нашите работи с Джем. (TsS, 102)*

Всички тези наблюдения и резултати доказват първоначалното ми твърдение, че заради специфичния структурен модел на английската АК, който не е типичен за българския език, българите изпитват трудности както в употребата, така и в правилното интерпретиране на АК в писмената и говоримата реч.

В края на заключението се формулират конкретни научни задачи, които биха могли да бъдат отправна точка за бъдещи

изследвания и за чието решаване настоящото изследване би могло значително да допринесе.

1. Да се изследват степените на преводна еквивалентност между английската АК и българските й ФЕ.

2. Да се развият стратегии за разрешаването на най-често срещаните проблеми, с които се сблъскват преводачите при английско-българския превод на текстове, съдържащи АК.

3. Да се смени посоката на анализ и да се изследва как българските ФЕ на английската АК се превеждат обратно на английски език, т.е. да се приложат останалите стъпки от разширения модел за съпоставителен анализ на Данчев.

4. Да се разработи модел за преподаването на английската АК, с който да се помогне на изучаващите английски език да овладеят правилната употреба на АК и да редуцират грешките си във връзка с нея.

СПРАВКА ЗА ПРИНОСИТЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Настоящата дисертация представлява първото английско-българско съпоставително изследване, посветено на английската АК и начините на нейното представяне на български език в синхронен план.
2. Съставени са два представителни корпуса с примери, специално ексцерпирани за целите на дисертацията – английски и английско-български.
3. Съставен е конкорданс на английските АК по структурен вид.
4. Съставен е паралелен английско-български конкорданс на английските АК и българските им ФЕ по автор.
5. Направен е честотен профил на АК в съвременния английски език въз основа на тяхната употреба в различните стилове, при който се установява тенденция към засилване на честотата на употреба на различните видове АК както в неофициалните текстове, така и в спонтанната писмена и устна реч.
6. Предложени са следните три съществени критерия за разграничаване на АК от други подобни конструкции в английския: а) бинарна структура; б) ясно изразен собствен подлог, различен от този на главното изречение; в) адвербиална функция в изречението.

7. Разработена е подробна класификация на английските АК според следните критерии: структура, функция, значение и поведение в модален контекст.
8. Подробно анализирани и систематизирани са основните характеристики на английската АК.
9. Направен е опит да се изясни синтактичната функция на АК в някои специфични случаи на употреба, наподобяващи атрибутивни апозитивни отношения, при което antecedent е или цялото главно изречение, или някоя именна фраза в него.
10. Формулирана е дефиниция на английската АК, включваща основните ѝ характеристики.
11. Приложен е семантично-синтактичният модел на Кортман при анализа на българските ФЕ на английската АК.
12. Идентифицирани са единадесет типа български ФЕ на английската АК, които са подробно анализирани, описани и класифицирани.
13. Съставено е ветрило на ФЕ на АК, в резултат на което за доминантен ФЕ на АК е установено простото изречение в състава на сложното.
14. Направен е опит да се предложат някои критерии за разграничаване на български на обстоятелственото пояснение за начин от обособеното несъгласувано определение от една страна и от сказуемното определение към подлога от друга страна, когато те всички са изразени чрез РР от типа *c + NP*.

СЪКРАЩЕНИЯ, ИЗПОЛЗВАНИ В АВТОРЕФЕРАТА

АК	Абсолютна конструкция
НЕ	Номинативен елемент
НиБК	Нелични и безглаголни конструкции
ПЕ	Предикативен елемент
ФЕ	Функционален еквивалент
AdvP	Адвербиална фраза
AP	Прилагателна фраза
NP	Именна фраза
PP	Предложна фраза
V-ed	Минало причастие на глагола
V-ing	Сегашно причастие на глагола
VP	Глаголна фраза
Vto-inf	to-инфинитив на глагола
XP	Всяка друга фраза, различна от глаголната

БИБЛИОГРАФИЯ, ЦИТИРАНА В АВТОРЕФЕРАТА

Берент 1975: Berent, G. P. "English Absolutes in Functional Perspective." In: R. E. Grossman, L. J. San, and T. J. Vance (eds). *Papers from the Parasession on Functionalism*. Chicago: Chicago Linguistic Society, pp. 10-23

Ван де Пол 2013: van de Pol, N. "The diffusion of English absolutes: A diachronic register study". In: *Leuven Working Papers in Linguistics*. 2013, pp. 196-224, <http://goo.gl/lalUhy>

Виктория 2011a: Виктория. *Самостоятельный причастный оборот*. <http://goo.gl/sEZXci>

Виктория 2011b: Виктория. *Самостоятельный инфинитивный оборот в английском языке*. <http://goo.gl/1H111k>

Георгиева 1992: Георгиева, Н. *Латински синтаксис*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 1992

Грейди 1972: Grady, M. "The English Absolute Construction." In: *Linguistics* 90, pp. 5-10

Грийнбаум 1973: Greenbaum, S. "Adverbial -Ing Participle Constructions in English." In: *Anglia* 91, pp. 1-10

Грънчаров 1995: Grancharov, M. "On the Derivation of Some Detached Parts of the Sentence in English and Bulgarian." In: *Scientific works of Plovdiv University – Bulgaria*, vol. 33, book 1, 1995 – Philology, pp. 165-171

Грънчаров 1998: Grancharov, M. "Syntactic Compression in English Sentence Structure and the So Called Absolute Construction." In: *Scientific works of Plovdiv University – Bulgaria*, vol. 36, book 1, 1998 – Philology, pp. 275-284

Грънчаров 2009: Grancharov, M. *English Syntax. Practice Book*. Plovdiv: Plovdiv University Press, 2009

Грънчаров 2010: Грънчаров, М. *Синтактични средства на функционалната изреченска перспектива, локализиращи комуникативно-информационния фокус на изречението в модерния английски книжовно-литературен език, 15-20 век*. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2010

Данчев 1991: Danchev, A. “Some notes on a Bulgarian model of expanded contrastive analysis”. In: Ivir V., D. Kalogjera (eds). *Language in Contact and Contrast*. (Trends in Linguistics, Series and Monographs 54). Berlin and New York: Mouton de Gruyter, pp. 87-101

Данчев 2001: Данчев, А. *Съпоставително езикознание* (Теория и методология). София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2001

Джеймс 1980: James, C. *Contrastive Analysis*. London: Longman, 1980

Кортман 1991: Kortmann, B. *Free Adjuncts and Absolutes in English. Problems of Control and Interpretation*. London: Routledge, 1991

Куърк и др. 1985: Quirk, R., S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London and New York: Longman, 1985

Людсканов 1969: Людсканов, А. „Принципът на функционалните еквиваленти – основа на теорията и практиката на превода“. В: *Изкуството на превода*. София 1969, с. 99-115

Макколи 1983: McCawley, J. K. “What’s with with?” In: *Language* 59, pp. 271-287

Молхова и др. 1965: Молхова, Ж., Н. Колин, Цв. Иванова. *Английска граматика в сравнение с български език – синтаксис*. София: Наука и изкуство, 1965

Пенакова 1987: Пенакова, Г. „Български функционални еквиваленти на английските синтактични конструкции с *-ing* причастие.“ In: *Трудове на Великотърновския университет „Кирил и Методий“*, т. XXII, кн. 2, с. 45-76, София, 1987

Рейшан 2003: Reishaan, A. K. *Absolute Constructions in English: A Syntactic Study*. Assadeer No. 2, First year, 2003, College of Arts/University of Kufa. <http://goo.gl/klG0Ms>

Сакакибара 1982: Sakakibara, H. “With-constructions in English.” In: *Studies in English Literature*. Tokyo: English literary Society of Japan, pp. 79-95

Стъмп 1985: Stump, G. *The Semantic Variability of Absolute Constructions*. Dordrecht, Holland: D. Reidel Publishing Company

Тодорова 2012: Тодорова, Н. „Английската абсолютна конструкция в сравнение с други подобни конструкции.“ In: *Многообразие в единството: Съвременни предизвикателства пред науката*, том 1, 2012, <http://goo.gl/QJuRQK>

Фабрициус-Хансен и Хауг 2013: Fabricius-Hansen, C., Haug, D (eds). *Big Events, Small Clauses. The Grammar of Elaboration*. Berlin/Boston: De Gruyter, 2013, <http://goo.gl/QAFSxz>

Холанд 1986: Holland, G. B. “Nominal Sentences and the Origin of Absolute Constructions in Indo-European.” In: *Zeitschrift für Vergleichende Sprachforschung* 99, pp. 163-193

ИЗТОЧНИЦИ НА ПРИМЕРИТЕ, ЦИТИРАНИ В АВТОРЕФЕРАТА

- ACD:** Doyle, A. C. *The Lost World*. <http://goo.gl/0GIhe9>
- ACr:** Christie, A. *A Pocket Full of Rye*. New York: Signet, 2000
- AJ:** Jameson, A. *This Man and Me*. Dublin: Penguin, 2006
- ASh:** Александър Шурбанов, превод, 1985. (Дойл, Артър Конан. *Изгубеният свят*. София: Народна младеж, 1985)
- BNC:** *British National Corpus*. <https://goo.gl/FWOBxN>
- EJ:** Jenkins, E. *The Tortoise and the Hare*. London: Virago Press, 2008
- GLOSBE:** GLOSBE – the multilingual online dictionary. “Example sentences with *cognitis*, translation memory”. 2016. <https://glosbe.com/la/en/cognitis>
- HL:** Lee, H. *To Kill a Mockingbird*. New York: Warner Books, 1982.
- HTC:** GSMarena team. *HTC Wildfire Review: Desire Mini*. 2010. <http://goo.gl/QJ3MXX>
- MM:** Mortenson, M. *Padded iPad Case Tutorial*. 2011. <http://goo.gl/ZEVqCg>
- MOR:** Morcheeba. 2008. *Enjoy the Ride*. <http://goo.gl/FGz3R>
- NS:** Sparks, N. *The Last Song*. Hachette Littlehampton. Kindle Edition, 2009
- SK:** Kinsella, S. *Shopaholic and Baby*. London: Bantam Press, 2007
- TsS:** Цветан Стоянов, превод, 1965. (Ли, Харпър. *Да убиеш присмехулник*. София: ИК „Бард“, 2011)
- WC:** Cather, W. *O Pioneers!* New York: Signet, 1989

СПИСЪК НА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Списъкът с авторските публикации по темата на дисертацията включва 10 заглавия, 7 от които са на английски език и 3 са на български език.

- 1. On the English Absolute Constructions with Verbal Infinitival and Non-verbal Nominal Predicative Elements and Their Bulgarian Functional Equivalents.** Научни трудове на Университета по хранителни технологии – Пловдив, том LXII (2015), Пловдив, 2015, стр. 911-914, ISSN 1314-7102, <http://goo.gl/bBtVen>
- 2. The Absolute Construction: Some English-Bulgarian Parallels.** Научни трудове на Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, том 51, кн.1, сб. Б, 2013, Пловдив, 2014, стр. 60-70, ISSN 0861-0029, <http://goo.gl/mjvKV>
- 3. Types of Absolute Constructions in Modern English.** BAS Journal, Timisoara, Romania, Vol. XIX (2013), pp. 183-192, ISSN 1224-3086
- 4. On the Semantic Indeterminacy of the English Absolute Construction.** Научни трудове на Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, том 50, кн.1, сб. В, 2012, Пловдив, 2013, стр. 466-479. ISSN 0861-0029, <http://goo.gl/CJXpAs>
- 5. Английската абсолютна конструкция в сравнение с други подобни конструкции.** „Многообразие в единството:

Съвременни предизвикателства пред науката“, том 1 (2012),
ISSN 1314-0825, <http://goo.gl/xma7yc>

6. **Абсолютната конструкция в съвременния английски език – същност и многообразие.** Сборник доклади от Осмата научна конференция на младите учени от Факултета по класически и нови филологии, София, 2012 (2011), стр. 37-45, ISSN 1314-3948.
7. **Structure of the English Absolute Construction.** „Съвременният поглед на докторанта към науката“ – сборник доклади от научния форум за докторанти „Съвременните предизвикателства пред докторантското обучение“, Благоевград, 2011, стр. 177-181, ISBN 978-954-680-787-8.
8. **Bulgarian Functional Equivalents of the English Absolute Constructions with Adjectival Predicative Element.** “Contributions to English Studies: Literature, Culture, Film, Translation and Communications. Приноси в англицистиката: литература, култура, превод и комуникации” – сборник статии на млади учени на Филологическия факултет на ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, Велико Търново (под печат).
9. **Български функционални еквиваленти на английската абсолютна конструкция с предложен предикативен елемент.** Научни трудове на СУБ – Пловдив (под печат).
10. **The English Absolute Construction with Adverbial Predicative Element and Its Bulgarian Functional Equivalents.** Научни трудове на Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ (под печат).